862.8
T2553
v.255
no.2

THE UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
LIBRARY

THE
BORRAS COLLECTION
FOR THE STUDY OF
SPANISH DRAMA

ACQUIRED THROUGH GIFT
FROM THE CLASS OF 1923

~~862.8~~
~~T2553~~
~~v.255~~
no.2

a 00003 481235

This book must not be taken from the Library building.

ENCUADERNACIÓN
MARIANO GARCÍA
S. Mateo, 15, cuart.º

6554

El Malalt Cronic

El Malalt Cronic, comedia en un acte, per SANTIAGO RUSIÑOL

Tip. «L'Avenç»: Ronda Universitat, 20
Barcelona, 1902

Aquesta obra fou estrenada en el Teatre Català (Romea) la nit del 24 d'Octubre de 1902, dirigida pel primer actor D. Enric Borràs, amb el següent repartiment:

Senyora Treseta, Sra. Monner; *Doloretes,* Sra. Jarque; *Julieta,* Sra. Baró; *Tieta,* Sra. Morera; *La Notaria,* Sra. Farnés; *Carmen,* Srta. Forest; *Una cambrera,* N. N.; *El Malalt,* Sr. Soler; *Senyor Bassols,* Sr. Borràs; *Jaimitu,* Sr. Domenech; *El Metge,* Sr. Capdevila; *El Doctor,* Sr. Santolaria; *El Notari,* Sr. Virgili; *Senyor Roquer,* Sr. Martí; *Josepet,* Sr. Torres; *En Josep,* Sr. Manso; *El Cuiner,* Sr. Antiga.

Banyistes i aiguaders.

PERSONAL

EL MALALT. Molts anys. Es un malalt que, a pesar d'esser cronic i no poguer-se moure del silló, conserva a tot portar una cara saludable, de persona satisfeta, un somriure afable de sana resignació, un somriure de *fenómeno* que saluda als visitants que han pagat entrada pera veure-l; un aire de malalt de merit que's deixa ensenyar pera que aprenguin els estudiants de terapeutica, conservant una cortesia noble, digna i serena, i gemegant sempre am modos.

SENYOR BASSOLS. Seixanta anys. Negociant en cuiros. Home de bon regent, amb una salut que espanta. En el món no hi veu ni hi sap veure més que'l negoci. No sap enternir-se, no sap lo que és compassió, i no sap riure. Es lo que avui se'n diu un home serio, practic i *conforme*.

JAIMITU. Vintitrès anys. Es massa jove pera saber per què la darà. Per ara és fill del malalt cronic.

759443

EL METGE. Cinquanta anys. Metge d'establiment. Fa cara mig de savi, mig d'empleiat de telegrafs, una mica de banyista, i molt de *bañero*. Es el capità de barco de l'establiment d'aigües, i mana am veu de mando paternal i maternal.

EL DOCTOR. Quaranta anys. Doctor de ciutat, elegant, proveidor de parroquians a l'establiment. Quasi els hi envia a tots am salut.

EL NOTARI. Cinquanta anys. Va a pendre aigües pera passar l'estiu, i de passada per si algú vol fer testament.

SENYOR ROQUER. Cinquanta-cinc anys. Tenyit de bigoti i de cabells. Fa trenta anys que va a pendre aigües per tot arreu, com si tingués el vici de la beguda. Cuida una veu de baix que té de naixença i que mai li surt am prou claretat, a pesar de tant rentar-la am tantes i tantes aigües.

JOSEPET. Trenta-vuit anys. Botiguer de paraigües. Es d'aquells joves que se'ls emporten a Montserrat els companys per lo molt graciosos que diuen que són, i de la broma. Es soci del *Caldero* y del *Niu*. Quan cau a un establiment arriba la benedicció. Ell fa més cures que les aigües. El van a rebre am esquellots, i quan se'n va, durant tres dies, els malalts se queixen del menjar, de la beguda, del servei, del sulfur, del sodi, del magnesi, de les aigües, i fins semblen malalts de debò.

EN JOSEP. Els mateixos anys que'l malalt. Moço de confiança del cronic; tant de confiança, que no hi ha conversa en que ell no hi dongui cullerada. Ha vist neixer la malaltia, l'ha

RBC/NcU

ACTE UNIC

L'escena representa'l saló d'un establiment d'aigües i banys. Al fons, uns portics, i pels portics se veu el jardí. Dugues portes a la dreta i una a l'esquerra. Una taula de tresillo, *un piano, otomanes i cromos. Es a l'estiu, i les persianes del portic són obertes, veient-se tot el jardí, que és d'aquells jardins retallats i cursis amb arbres que sembla que'ls alimentin am les sòbres de la fonda i els reguin am magnesia efervescent.*

ESCENA I

EN JOSEPET, EL NOTARI, EL SENYOR ROQUER, EL MALALT, EN JOSEP, LA SENYORA TRESETA I EL METGE.

(Pel fons, sota dels portics, se passegen, sols, d'un a un, com si complissin una obligació, en Josepet, el Notari, el senyor Roquer i uns quants banyistes més. El Metge, a un costat, els vigila. A primer terme, en Josep passeja d'una banda a l'altra d'escena an el Malalt, en un silló de rodes, ple de coixins per tots costats. La senyora Treseta va seguint darrera del silló.)

EL METGE

No's cancin; no's cancin de l'exercici. Cinc voltetes més i a pendre la tercera *toma*.

SENYOR ROQUER

¿Vol dir que no'm serà mal per la veu tanta volteta?

EL METGE

Constancia en l'aigua de la font número vuit: és expressa pera la veu.

EL MALALT

Pot-ser ja m'he passejat prou, Treseta...

JOSEP

Pot-ser sí, que ja'ns havem passejat prou.

SENYORA TRESETA

Fes lo que t'ha manat el metge.

EL NOTARI

Quanta'n pendré, avui?

EL METGE

Dos culleradetes de cafè, de la font número

cinc. Conté molt calci i li podria fer mal an els nervis.

EL NOTARI

I si'l treiés, el calci, de l'aigua?

EL METGE

A vostè li convé'l calci.

EL MALALT

¿Vols dir, Treseta, que tant anar amunt i avall no'm pot marejar l'estomac?

JOSEP

Es clar que'ns el marejarà, l'estomac!

SENYORA TRESETA

Tu, calla i camina! *(I, veient que no camina, crida an el metge.)* Senyor metge: el malalt no creu!

EL METGE

Aveiam. Que és això?

EL MALALT

Jo crec sempre. No més deia que no sé com pot passejar-se'm l'aigua assegut a la cadira.

EL METGE

Però, ¿que no comprèn, sant varó, que no pot remoure-la a peu? Encara que li sembli que l'aigua no li fa exercici, prou que n'hi fa! L'aigua, i sobre tot la carbonada, quan és dintre ja sap per aon se passeja.

SENYORA TRESETA

Escolta bé lo que't diuen.

EL METGE

Ara a vostè que'l posessin de cap per avall, per exemple...

JOSEP

Fent la figuereta.

SENYORA TRESETA

Tu, calla.

EL MALALT

La sang me pujaria al cap.

EL METGE

Doncs, no, senyor: és un error. La sang i l'aigua li pujarien als genolls, perquè'ls peus farien de cap, i el cap faria de vice-versa.

SENYORA TRESETA

La sang i aigua que suaria.

EL METGE

L'aigua carbonada, que no deixa ni la més petita vena sense la seva carbònica.

SENYORA TRESETA

Ui, Jesús! I quines coses tenen les aigües!

JOSEP

Bé; però, jo, que tinc de trasbalsar-me gaire?

EL METGE

Ja n'hi ha prou, per avui. Ara reposin l'aigua, vostè, el malalt i la senyora Treseta.

JOSEPET

Demano pera seure.

EL METGE

Apa, senyors: ara a pendre l'altra *toma* i no s'equivoquin de font, que no hi ha cap malalt a la casa i no tenim ganes de tenir-ne.

(Se'n van el Metge, en Josepet, el Notari, el senyor Roquer i els banyistes.)

ESCENA II

EL MALALT
EN JOSEP I LA SENYORA TRESETA

SENYORA TRESETA

Ja ho sents. Has de tenir la gran *perfidia,* o, si no, no't curaras mai.

EL MALALT

Jo no porto pressa a curar-me: fa vint anys que sec, i ja començo a estar-hi avesat.

JOSEP

Ja comencem a avesar-nos-hi.

SENYORA TRESETA

Doncs, jo no encara. Tu tens el mal, però'ls que patim som nosaltres; tu't queixes...

EL MALALT

Si no'm queixo mai!

SENYORA TRESETA

Doncs tindries de queixar-te. Que pateixes, hi estic *conforme;* però pateixes amb un sossego que desespera a tots els que t'estimem.

EL MALALT

Jo... ja crido, devegades.

JOSEP

Prou que crida.

SENYORA TRESETA

Que tens de cridar! Si sembla que visquis en un bany-maria.

EL MALALT

Doncs, què! Que voldries que despertés el veinat?

SENYORA TRESETA

Lo que voldria és que no estessis vanitós de la teva malaltia.

EL MALALT

Es que he estat desahuciat divuit vegades, ho entens? Es que sóc el malalt *decano* i el més antic del carrer. ¿Oi, Josep, que sóc el més antic del carrer?

JOSEP

Què, del carrer! Del districte.

SENYORA TRESETA

Aixís! No més falta que ara l'alabis.

JOSEP

Es que jo'ls-e sé com ell mateix, els anys de patir, perquè'n fa tants com ell que arrocego la malaltia.

SENYORA TRESETA

Tots la portem prou!

JOSEP

Però jo la porto més a sobre.

EL MALALT

Calma, per Déu! Ja ho sé que tots la porteu! Ja ho sé que tots m'ajudeu a portar-la! Ja ho sé que patiu de passió d'ànima i de sentit; però jo, mal m'està'l dir-ho, encara que siga'l malalt, també sofreixo, i també tinc les meves penes.

SENYORA TRESETA

Aquesta calma'm desespera!

EL MALALT

Però, quina culpa hi tinc si sóc un malalt reposat?

SENYORA TRESETA

Tota. Tots els teus mals et provenen d'haver sigut tant recorrido.

EL MALALT

Jo?

SENYORA TRESETA

Sí, tu, tu. Ets un calavera!

EL MALALT

No encara, Treseta.

SENYORA TRESETA

Un conquistador!

EL MALALT

Si per cas un conquistador d'assiento.

SENYORA TRESETA

Què, d'assiento! Has corregut massa en aquest món, i encara corres i correras, i fas pagar les corregudes a la victima de la teva pobra esposa.

EL MALALT

Però, ¿com vols que hagi corregut, si'l sis de febrer farà més de vint anys que sec en aquest

silló? Si quan varem tenir el bordegas, ja vaig començar a seure, i quan varem tenir la noia ja feia estona que seia?

JOSEP

Això sí que és ben cert!

SENYORA TRESETA

Es que fins t'hi fas dur en silló a fer conquistes!

JOSEP

Jo no l'hi he portat mai.

SENYORA TRESETA

Doncs hi deu anar en velocípedo. Tant res de bo és l'un com l'altre.

EL MALALT

Treseta, no'm maltractis més. Pensa que ja és prou de portar una vida tant arrocegada com la que portem tots dos, jo en classe de pacient i en Josep de paciencia. Pensa bé que, per malalt

cronic que siga, tu m'ets dòna cronica; i pensa que no n'hauries trobat cap de marit, ni definitiu, ni interino, que s'estés tant a la vora teu, sempre a casa, sempre al teu costat, de nit i de dia, i encara més de dia que de nit, tant si fa fred com si fa boira, i tant si és dia de feina com si és festa assenyalada. ¿Veritat, Treseta, que l'estimes per tota una eternitat al teu malalt de tot-hora?

JOSEP

Veritat que l'estima?

SENYORA TRESETA

Es clar que l'estimo. M'has fet patir masses anys pera que no't porti voluntat. Mira si t'aprecío, que molts cops demano a Sant Josep que li facis compassió i t'envii una mort d'aquelles tant reconegudes pera que poguem ben plorar-la.

EL MALALT

Gracies, Treseta; de que'm trobis a faltar, quan jo't falti.

JOSEP

Però que tardi. ¿Què faria jo, sense'l cotxe i sense vostè?

EL MALALT

Estigueu tranquils.

SENYORA TRESETA

Doncs lo que has de fer, si vols viure, és no pendre ni xecolata.

EL MALALT

També'm quiteu la xecolata?

SENYORA TRESETA

Irrita.

EL MALALT

Si jo no m'irrito per res!

SENYORA TRESETA

Ja ho sé que ets de pasta d'enciamada; però'l metge ho ha dit, i ara vindrà pera repetir-t'ho,

pera revisar-te i pera fer-te una bona examinada.

EL MALALT *(content)*

Ja sé què'm dirà.

SENYORA TRESETA

Què?

EL MALALT

Lo que'm diuen tots. Desahuciar-me altra vegada.

SENYORA TRESETA

Si't té de desahuciar, que't desahucii. No hi planyem desahuciamentes!

EL METGE *(cridant desde fòra)*

Vagin passejant-la. No's cancin de passejar-la.

SENYORA TRESETA

Aquí'l tens, que vigila als aiguaders. Senyor Doctor! Senyor Doctor! Faci'l favor de donarnos una mirada.

ESCENA III

Els mateixos i el Metge

EL METGE

Què se'ls oferia? Què se'ls oferia?

SENYORA TRESETA

Que li ve bé de tenir aquella consulteta?

EL METGE

Ja saben que sempre estic per vostès. Aveiam, aveiam, què té aquest malalt. Asseguin-se.

EL MALALT

Jo ja sec fa temps.

EL METGE

Assegui-s, senyora; assegui-s i expliqui-m bé l'historia d'aquest cas, que'n direm clinic.

SENYORA TRESETA

De quin cas?

EL METGE

Vui dir la malaltia del malalt aquí present.

SENYORA TRESETA

Doncs, escolti...

EL MALALT

Ja li explicaré jo mateix.

SENYORA TRESETA

No, que tu t'exaltes massa.

EL METGE

Que ho conti ell, que ja deu tenir-hi molta pràctica.

EL MALALT

Sí, senyor. Jo, senyor metge, tal com me

veu, sóc el malalt més *decano,* el malalt més antic del meu carrer.

JOSEP

Aquí *(senyalant el malalt)* és el més antic del districte.

EL MALALT

Jo m'alabo...

SENYORA TRESETA

No t'alabis i explica la malaltia.

EL METGE

Deixi-l dir. Escolti bé i assereni-s. Quants anys fa que està impossibilitat?

JOSEP

Vintiquatre anys.

EL METGE

Deixin-lo dir an ell.

EL MALALT

Sóc cronic.

SENYORA TRESETA

Sempre ha sigut cronic.

EL METGE

Molt bé! Aveiam, anem per ordre. Què li fa mal?

EL MALALT

Tot.

EL METGE

Molt bé, molt bé. Però, què és lo que li fa més mal?

EL MALALT

No tinc preferencies: estic malmès de per tot arreu.

EL METGE

Té gana?

EL MALALT *(amb un to trist)*

Ai! Molta!

JOSEP

Molta'n tenim!

EL METGE

Déu els-e la conservi, que no tots els malalts ne tenen.

EL MALALT

Sí, senyor, en tinc; però no'm deixen menjar gaire.

SENYORA TRESETA

Ai el farsant! Dispensi l'expressió.

EL METGE

Que no paeix bé?

JOSEP

Tant bé com nosaltres perdonam.

EL METGE

Anem a pams. ¿Que se sent formigor a les plantes dels peus, els dies que té de ploure, o que està nuvol, o que fa vent de llevant?

JOSEP

No, senyor: no sentim cap vent, perquè no'ns movem de casa.

SENYORA TRESETA

Calla, Josep, d'una vegada!

EL METGE

Tregui la llengua. *(El malalt la treu)*. Bruta, però està bé. Torni-la a dintre. Què li han dit els altres metges?

EL MALALT *(content)*

M'han desahuciat.

EL METGE

Ben fet. Les coses clares.

JOSEP

Però nosaltres no'n fem cas, dels metges.

EL METGE

Molt ben fet.

SENYORA TRESETA

Li han dit tot lo que hi ha per dir, senyor metge. Els uns, que era *artrisme;* els altres, que tot ell s'anava tornant de sucre; molts, que era un mal donat...

JOSEP

No l'hauriem pres.

SENYORA TRESETA

Molts, que's corcava; molts, que tenia'ls ronyons plens de *sorrilla.*

JOSEP

I alguns que tenia pedres al fetge.

EL MALALT

Pedres aixís. *(Senyalant la mida d'un formatge.)*

EL METGE

Els ho va dir un metge?

SENYORA TRESETA

No, senyor: una santa.

JOSEP

Però això no ho hem cregut mai.

EL METGE

Jo tampoc.

SENYORA TRESETA

Vaia un, ell, pera tirar-se pedres al fetge! Qui se n'hi ha tirat, de pedres al fetge, de veure aixís un home empantanegat, que ni's cura ni's descura, ha sigut la familia. Cregui que és molt trist

estar tants anys d'aquesta manera. Jo'm creia que, al dar-li'l tom la naturalesa, resoldria; però, res: jo crec que li ha donat el tom més de sis vegades, que li han caigut les dents dos cops i no havem mai pogut sortir d'aquesta empantanegamenta...

EL METGE

Aveiam, aveiam. I què ha pres aquest malalt?

SENYORA TRESETA

Tot.

EL MALALT

Tot.

JOSEP

De tot.

EL MALALT

L'electricitat.

EL METGE

Corrents continues?

SENYORA TRESETA

No, senyor: tres dies a la setmana.

JOSEP

El fonógrafo a les cames.

EL MALALT

He pres la *meopatia*.

JOSEP

La nostrepatia.

SENYORA TRESETA

Vols callar, Josep, d'una vegada? Lo que ha pres molt ha sigut el sofre bullit.

JOSEP I MALALT

Sí, senyor.

SENYORA TRESETA

Ha pres les carboniques.

JOSEP I MALALT

Sí, senyor.

SENYORA TRESETA

Ha estat sense pendre res.

JOSEP I MALALT

Sí, senyor.

SENYORA TRESETA

Ha pres banys de mar al mar.

JOSEP

Es veritat. Jo l'hi portava amb el silló.

SENYORA TRESETA *(exaltant-se)*

I, en fi, senyor metge, fins ha provat les sonambules, les creus al paladar, les canyetes i els *ex-votos*. Cregui-m que havem provat els remeis per fòra, els remeis per dintre i els remeis que no entren ni surten: cataplasmes,

teles de moltó, perfums de salvia, diacolon, herbetes de Montserrat i colomins de viu en viu.

EL METGE

Calma, calma, sobre tot. Escoltin am sossego. Vostè, malalt, ja ha provat de caminar?

EL MALALT

Ai! No, senyor.

JOSEP

Fa vintiquatre anys que no ha posat els peus a terra.

EL METGE

I per què no ho prova, quan tingui ocasió?

JOSEP

Perquè no pot ser.

EL MALALT

Perquè ja no me'n recordaria. He perdut la

memoria de tot: dels noms, de les fetxes, de qui m'és parent, i fins de caminar pel meu compte.

EL METGE

Doncs, provi-ho. Qui sap!

JOSEP

Que no, senyor.

EL MALALT

Miri que cauré.

EL METGE

Això serà al començament. Tots cauen al començament; però després... ja donarà... els segons passos. Li recepto que camini.

SENYORA TRESETA

Ai, sí! En Josep l'ensenyarà de caminar!

JOSEP

Jo? Mai!

EL MALALT

No tinguis temor, Josep.

SENYORA TRESETA

Sí. *(An en Josep.)* Tu li faras de ninyera! Si'l podem arrencar d'aquest silló, jo prometo fer-lo pujar a peu, i descalç, a la montanya més alta aont hi hagi una bona ermita!

EL METGE

L'arrencarem, l'arrencarem, senyora Treseta, i hei pujarà, a la montanya. De més fondos n'he arrencat, i de més toçuts, i de més cronics!

SENYORA TRESETA

Li besariem les plantes!

EL METGE

Vaja, vaja. Ja les besarà les plantes. Ara, retirin el malalt, que tinc de dir-li dugues paraules, a vostè.

SENYORA TRESETA

Josep. Endu-te'l, que havem de parlar amb el doctor.

(En Josep se l'emporta al quarto primer de la dreta, i el malalt, tot anant-se'n, diu:)

EL MALALT

Que no puc pendre xecolata, senyor metge?

EL METGE

No gaire, que és molt calenta i escalfa. Prengui-n no més que una xicra cada dugues o tres horetes.

ESCENA IV

SENYORA TRESETA I EL METGE

SENYORA TRESETA

Què me'n diu, què me'n diu, senyor metge?

EL METGE

Que'l malalt no està grave, però que és lo mateix que si ho estés. Què té? Jo no li diré, perquè seria molt llarc d'explicar, i, a l'ultim, tampoc m'entendria. Té tots els mals. Tots. Fins n'hi sobren, de mals.

SENYORA TRESETA

I creu vostè que pot finar i quedar-se'ns als dits, d'un moment a l'altre?

EL METGE

Estiga tranquila. S'ha endurit, en la malaltia; s'ha maseguellat, s'ha tornat un cas bonic; i el malalt que passa a ser un cas bonic, és un malalt de confiança.

EL MALALT *(desde dintre)*

Què diuen, Josep?

JOSEP *(treient el cap)*

El tornen a desahuciar.

SENYORA TRESETA

Bé. I, doncs, en *resumen,* què havem de fer, senyor metge?

EL METGE

Jo'ls aconsello d'emportar-se'n el malalt. Ells sempre entristeixen en les cases de salut... i aquí necessitem alegria.

SENYORA TRESETA

Ai, Déu meu! Tants casos que resolen d'una manera sobtada i nó poguer trobar un *rapenta* pel de casa!

EL METGE

Aquest és toçut.

SENYORA TRESETA

I tant toçut! Aont el porto, que no destorbi?

EL METGE

No sabria dir-li. I, per lo demés, ja ho sap: mani i disposi, en tot i per tot, i cregui-m: tre-

gui-l de l'establiment i provin unes altres aigües que no siguin tant carbonades.

(El metge se'n va.)

SENYORA TRESETA

Valga-m Déu Nostre Senyor! Ja ho sé aont el portaria; però ell ens hi durà a nosaltres!

ESCENA V

LA SENYORA TRESETA, EL MALALT I EN JOSEP

EL MALALT *(sortint am cara satisfeta)*

Ja sé lo que heu dit, Treseta; ja sé lo que heu dit!

SENYORA TRESETA

No t'espantis.

EL MALALT

I què he d'espantar-me! Desahuciada dinou!

Dinou, Josep! El més desahuciat de tot el barri!

JOSEP

Ja se'n pot ben alabar.

SENYORA TRESETA

Calla, adulador! No veus que aixís encara li dónes ales, pera que's queixi i sofreixi... i ens faci sofrir a nosaltres? An els malalts s'ha d'anar am molt compte a alabar-los! Quan tenen la vanitat de la malaltia, costa més de treure'ls la vanitat que la mateixa malaltia!

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MÉS LA DOLORETES I EN «JAIMITU»

DOLORETES

(entrant, disputant-se amb en «Jaimitu»)

Doncs, sí: a mi la mort de la Mimí m'agrada més que la del dragó del *Sigfrido*.

JAIMITU

Perquè mor al llit, i el dragó no.

DOLORETES

Perquè mor am més gracia.

JAIMITU

Vaja, no hi entens!

DOLORETES

Tu, no hi entens!

SENYORA TRESETA

Calleu, nois, que, desgraciadament, ara no és hora de disputar-se.

DOLORETES I JAIMITU

Què hi ha?

SENYORA TRESETA

Què hi ha? Ja puc dir-ho al seu davant, per-

què res l'afecta: han desahuciat al vostre pare!

DOLORETES I JAIMITU

Altra vegada?

EL MALALT

Sí, fills meus! Altra vegada m'han tret del món, de paraula.

JAIMITU

Quina llàstima! Justament avui!

EL MALALT

Per què, avui?

JAIMITU

Perquè dintre poca estona arriba'l papà de la Julieta a buscar-la, i perquè me la puguin demanar i poguem tenir relacions.

EL MALALT

Ja ho sé. Això no implica! La demanaré! Ja

saps que hi tinc pràctica en les sentencies dels metges. Te la ben demanaré, serà teva, i, fill meu, que Déu us dongui salut pera cuidar al vostre pobre pare'ls anys i anys que encara tindrà de vida! Això sí: com ja t'he dit altres vegades, no parlem de dot: vui que visqueu a casa meva. Jo'm faig vell, la vostra mare ja ho és...

SENYORA TRESETA

Més ho ets tu!

EL MALALT

En paus. Ho som tots dos; però com que ella aviat no podrà cuidar-me, i en Josep ja no és tampoc cap criatura, necessito, fillets meus, que vosaltres me cuideu, que tinguem néts, que'ls néts me cuidin, i que tots visquem ben feliços, jo patint, vosaltres veient-me patir i guanyant-nos una bona recompensa en la vida celestial.

SENYORA TRESETA

Que la tindrem ben merescuda!

JOSEP

Amén.

SENYORA TRESETA

Tot està bé; però quan vingui'l papà-sogre, tu no't presentis desseguida. Josep: amaga-l.

EL MALALT

I per què'm tenen d'amagar?

SENYORA TRESETA

Perquè la teva presencia, aixís, malaltiça, el podria disgustar. Abans, deixa-me'l preparar una mica.

EL MALALT

Tens raò: demanaria més dot, jo no n'hi donaria, i tindriem qüestions i *pláticas* de familia. Me'n vaig a pendre la xecolata. Aù, Josep: a la dreta i... *marchen!*

(Se'n van per la dreta.)

SENYORA TRESETA

Un malalt aixís és capaç de malmetre una familia, per bons quatre quartos que tingui.

(Se'n va am la Doloretes cap al quarto de la dreta.)

ESCENA VII

EN JAIMITU, LA JULIETA I AVIAT LA TIETA, EL MALALT I EN JOSEP

JULIETA *(sortint de la galeria)*

Jaimitu! Jaimitu! Ara arriba'l papà. La Tieta ha anat a rebre-ls.

JAIMITU

Quin dia, Julieta meva! Que feliços, que feliços serem!

JULIETA

M'estimaras sempre?

JAIMITU

Et tindré un amor cronic.

JULIETA

Què vols dir?

JAIMITU

Un amor que durarà més que tots els mals del papà.

JULIETA

Me fa una por, el teu papà!

JAIMITU

Por de què?

JULIETA

Por de que'l meu el trobi massa malalt.

JAIMITU

I ara!

JULIETA

Sempre diu que no tenim dret a tenir-ne, de malalties.

JAIMITU

Doncs, jo'n tinc una que no se'm curarà mai.

JULIETA

Quina és?

JAIMITU

La d'estimar-te.

JULIETA

De debò, m'estimes?

JAIMITU

Vès si t'estimo que me'n vaig al matrimoni, i no hi vaig sol: hi vaig am tu, i hi vaig per tota la vida.

LA TIETA *(desde'l fons)*

Correu, que ja és aquí'l teu papà!
(En aquest moment en Josep surt del quarto de la dreta portant el malalt.)

EL MALALT

Ai, Josep!

JOSEP

Què li fa mal?

EL MALALT

Me sembla que'm farà mal l'esquena, tot el pit i el quarto de les cames. *(Veu entrar an el pare de la Julieta.)* Tomba, Josep! Desa-m, desa-m desseguida, que ja són aquí! Amaga-m, amaga-m aon puguis, que tenen de preparar-me!

(En Josep tomba'l silló d'una revolada i l'amaga allà aon pot.)

ESCENA VIII

EL SENYOR BASSOLS, LA JULIETA, LA TIETA, EN «JAIMITU» I DESPRÉS LA SENYORA TRESETA, EL MALALT I EN JOSEP.

JULIETA *(abraçant-lo)*

Papà! Papà!

SENYOR BASSOLS

Bé, filla meva! De manera que aquest és el jove que m'ha de ser gendre? Deixa-me'l mirar. Una mica magre, una mica estret de pit, però no'm sembla pas malcarat. I de salut com anem, jove?

JULIETA

En té molta, papà.

LA TIETA

Es fort com un toro.

SENYOR BASSOLS

Molt bé. Ja sabeu la meva *deria:* primer la salut. Jo no vui més que un gendre am salut, una familia am salut, consogres i reconsogres am salut, criatures sanes, i aliments ben sanitosos. Els malalts no tenen dret a casar-se, ni a ser papàs politics, ni a tenir néts ni parentela. Els malalts són tares, tares de persona, que no han de tenir *salida.*

JAIMITU

Molt bé. Però, entri a l'habitació a reposar.

SENYOR BASSOLS

Jo no'm canço mai. Els assumptos de negoci, *item,* com els assumptos de familia, quan s'han de resoldre'ls resolc, i mai els deixo per l'endemà. He vingut pera buscar la noia i pera ultimar el casament. Doncs, enllestim depressa'l contracte. *Jaimitu:* aon són els seus papàs?

JAIMITU

Al quarto.

SENYOR BASSOLS

Que vinguin desseguida.

JULIETA

Però, anem dintre. A dintre parlarem, papà.

SENYOR BASSOLS

Aquí mateix, sobre'l terreno. Això és un ai!

En un moment en sortim. Quatre preguntes, sis respostes, capitols, i a la sagristia.

JAIMITU

(cridant a la porta del quarto de la dreta)

Mamà, mamà! Surti, que hi ha'l papà de la Julieta.

SENYORA TRESETA

Ja surto. *(Sortint.)* Dispensi, senyor Bassols: m'estava acabant de vestir. Encara que no'l coneixia, ja'l tinc de franquesa i no tenen de presentar-nos.

SENYOR BASSOLS

No, senyora: vostè i jo som obligacions que, a copia de tallar-nos el cupó a cada disputa, ja'ns anirem coneixent.

LA TIETA

Seguin, que aquí hi ha abundancia de cadires.

SENYOR BASSOLS

Seiem-hi. (*S'asseuen. Els dos promesos queden*

festejant a un costat. La Tieta s'entreté pel fons pera no fer nosa, acudint no més quan tingui d'entrar en conversa.) Seiem-hi; i, com anavem dient, parlem, tractem, i, tant en vui i tant te'n donaré, enllestim aquest negoci.

SENYORA TRESETA

Quin negoci?

LA TIETA

Vol dir el casament.

SENYORA TRESETA

Del sant matrimoni'n diu negoci?

SENYOR BASSOLS

Per mi, en el món tot són negocis; i aquest del casar-se n'és un molt exposat a les quiebres fraudulentes. Jo, a més de viudo, pera servir-la, sóc comerciant en cuiros desde l'any cinquanta sis. Compti.

SENYORA TRESETA

No'n sé gaire de comptar.

SENYOR BASSOLS

Cinquanta anys. El comerç de pells m'ha provat, he tingut molts fills, sense comptar la torna de les filles, que compten també en el balanç; i per ara les he anades col·locant totes en cases de molt bon credit a la plaça. Aquesta és la petita, li sóc pare, i me l'estimo com a pare.

JULIETA

Papà: jo també l'estimo a vostè.

SENYOR BASSOLS

Saldats. Tant l'estimo, que no més per ella hauria vingut a una d'aquestes cases que'n diuen establiments. Jo no puc sofrir an els malalts, i aquestes casotes n'estan plenes d'això de malalts, i tulits, i gent de poc més o menos.

JULIETA

No ho cregui, papà. No n'hi ha de malalts en aquesta casa.

SENYOR BASSOLS

Prou que n'hi ha! Són cases de salut, i a les cases de salut sempre hi ha algú que n'hi falta.

SENYORA TRESETA

Ai, sí! Sempre n'hi ha algun que n'hi falta!

SENYOR BASSOLS

Doncs, jo no n'admeto de genero averiat!

SENYORA TRESETA

Sent aixís, què'n faria dels malalts?

SENYOR BASSOLS

Saldos. Jo sempre ho dic a les meves filles: «El dia que'm vegeu constipat, doneu-me com a rebuig».

SENYORA TRESETA

Però, com?

SENYOR BASSOLS

Jo no sóc metge, pera saber-ho.

SENYORA TRESETA

Ai! Cregui que ells tampoc ho saben!

SENYOR BASSOLS

Que n'ha tractat, de malalts?

SENYORA TRESETA

No, senyor. No molts. Lo que he tractat són metges.

SENYOR BASSOLS

Conformes. Però, que no surt el seu senyor?

SENYORA TRESETA

Està una mica indisposat.

SENYOR BASSOLS

Malo! Deu ser un constipat *interino*.

SENYORA TRESETA

Sí, senyor. Un constipat molt *interino,* però una mica cronic.

SENYOR BASSOLS

Dongui-li pressa a curar-se.

SENYORA TRESETA

Ja n'hi donem. Però ell té molta calma.

SENYOR BASSOLS

No's pensi. Ja m'agrada que un home sigui *campechano.* Ja'ns entendrem jo i ell, encara que havem de parlar poc. La noia porta un actiu d'enamorament, ell un passiu de passió, se nivellen gastos i es casen. Jo'ls dono la noia, sense *recibo.*

SENYORA TRESETA

Moltes gracies, senyor Bassols. Suposo que sabrà que'l seu pare vol que'ls nois visquin am nosaltres.

SENYOR BASSOLS

No ho sabia, però ja ho sé. Cap inconvenient. Ells són joves, tenen alegria, vostès són forts i també'n tenen: aixís és que ni vostès s'hauran de cuidar d'ells, ni ells de vostès, ni vice-versa. Sempre ho dic: salut. La qüestió és salut. *(Tranzició.)* Però, que no ve'l seu senyor?

SENYORA TRESETA

Està passejant amb en Josep.

SENYOR BASSOLS

Qui és en Josep?

SENYORA TRESETA

Es el que l'acompanya sempre.

SENYOR BASSOLS

No'ls entenc. Que pot-ser té alguna malura? Que fa llit?

SENYORA TRESETA

I cah ha de fer llit! Fa silló! Si ell corre tot el dia! No hi ha un home més *corrido!*

EL MALALT *(sortint)*

Ja sóc aquí.

SENYOR BASSOLS

Què és això?

SENYORA TRESETA

El de darrera és en Josep.

SENYOR BASSOLS

I el del silló?

EL MALALT

Sóc jo, sóc jo, que no m'agrada estar-me allí dintre a les fosques. Jo sóc el pare d'en *Jaimitu,* el pare autentic, i el pare pedaç. Josep: porta-m amb el cotxe a abraçar an el senyor Bassols.

SENYOR BASSOLS

I ara! En un silló's fa dur pera veure-m?

EL MALALT

Fa més de vint anys que m'hi estic.

EN JOSEP

Més de vintiquatre.

SENYORA TRESETA

Calleu!

EL MALALT

Calla tu! Jo no vui callar. Sí, senyor: sóc cronic, i am molta honra, i, tal com me veu, desahuciat dinou vegades! El més *decano* del carrer.

EN JOSEP

I del barri.

SENYORA TRESETA

Calleu i no digueu bestieses!

EL MALALT

Ja li explicaré per detalls. L'any cinquantados...

SENYORA TRESETA

Que callis, te diuen!

SENYOR BASSOLS

No s'expliquin més: no n'hi ha necessitat. Vostès m'enganyaven com a un comerciant cadell!

JULIETA

Papà!...

SENYOR BASSOLS

Cadell!

JAIMITU

Senyor Bassols!...

SENYOR BASSOLS

Cadell! Això és una infamia! Això és més que un malalt! Això és un malalt en cotxe!

SENYORA TRESETA

Senyor Bassols, és un silló. Es un silló, senyor Bassols!

EL MALALT

No, que és un cotxe. Tinc dret a cotxe!

SENYORA TRESETA

Emporta-te'l, Josep! Treu-me'l del davant, o em divorcío, donant un escandol terrible a tota la casa d'aigües!

(En Josep se l'emporta, i, tot emportant-se'l, el malalt va dient:)

EL MALALT

Ja li explicaré, senyor Bassols. Tinc dret a cotxe. Para, Josep! Tinc dret a cotxe. Sóc massa cronic pera anar a peu. Jo sóc un malalt

de bé, de bé i de cotxe, i el *decano* dels *decanos*.

(Se queden tots aterrats. Pausa.)

SENYOR BASSOLS

Que me'n diuen d'aquest engany? Aveiam, què me'n diuen? Què havem de fer? Com se resol aquest pacte? ¿Això és manera de tractar a les persones d'honradesa i de credit comercial?

SENYORA TRESETA

No havem pas volgut enganyar-lo, senyor Bassols.

SENYOR BASSOLS

I, doncs, què és aquesta sorpresa?

SENYORA TRESETA

Es que'l voliem preparar i dir-li poc a poc les circumstancies de familia. Li juro, senyor Bassols, que no voliem enganyar-lo; però tot-hom tracta d'*ocultar* els seus defectes *primordials* i interiors, i el nostre pobre malalt és un defecte. Sí, senyor: un defecte; defecte de bulto, no des-

honrós ni que'ns faci abaixar el *rostro;* però, al fi, un defecte, que jo volia fer fonediç pel desdoro i la concordia de les nostres *mutuas* famílies.

SENYOR BASSOLS

Ja feia bé d'amagar-lo!

SENYORA TRESETA

Tranquil·lisi-s, senyor Bassols, perquè... ai, pobret!... li juro, li prometo que no arribarà a l'estiu! El tenim a les postrimeries!

SENYOR BASSOLS

Però si està més gras que jo!

SENYORA TRESETA

Es que està inflat, senyor Bassols!

SENYOR BASSOLS

Inflat o no! Encara que me'l desinflin, jo no vui que la noia visqui amb ells!

JULIETA

Papà!... Jo ja me n'aconsolo.

SENYOR BASSOLS

Doncs, jo no! Els pares han de ser equitatives que assegurin els interessos dels fills. Jo, quan parlo, és que tinc raó.

SENYORA TRESETA

Sí, senyor: la raó li sobra.

SENYOR BASSOLS

Doncs, si'm sobra, com volen que falti a la meva filla, fent-li sentir una queixa eterna quan visqui a casa del delinqüent?

SENYORA TRESETA

Això sí que no, senyor Bassols: ell no's queixa mai.

SENYOR BASSOLS

Doncs, què fa, si no's queixa?

JAIMITU

Res; no fa res. Pren xecolata, juga amb els dits, se baralla amb en Josep...

SENYOR BASSOLS

Vui dir quina classe de molesties els dóna.

SENYORA TRESETA *(anant-se exaltant)*

Cap, el sant infeliç! Si fins és entretingut tenir-lo! Si és el consol de la casa! Si la noia li posarà estimació, aixís que'l tingui tractat, i s'hi avesarà, i no podrà estar-se'n, i li agafarà la costum, per no dir el vici, de tenir un corcó agradable que l'entretingui a totes hores!

JULIETA

Decideixi-s, papà! Miri que jo'm moriré!...

JAIMITU

Senyor Bassols!...

SENYOR BASSOLS

Això és molt rudo! Això és protestar-me una lletra! Me fa molta por un malalt a la familia!

JAIMITU

Ja no ho serà aviat, de malalt.

JULIETA

Ja'l cuidarem.

SENYORA TRESETA

Ja tindrà una decisió un dia o altre.

SENYOR BASSOLS

Me trenqueu el cor. Però, mireu que és una liquidació molt seria! Si per cas, me'n rento les mans.

JULIETA

Sí: renti-se-les, les mans, papà.

SENYOR BASSOLS

I no vindrà al casament!

SENYORA TRESETA

Ni ell ni en Josep.

SENYOR BASSOLS

Jo no'l vull més a casa!

SENYORA TRESETA

Si li ocultarà a tot arreu.

(En aquest moment atravessa l'escena, per la galeria, prenent la xecolata i donant-ne sucades an en Josep per sobre del silló.)

SENYOR BASSOLS *(veient al malalt)*

Nada: no pot ser! En veient-lo, no pot ser!

JULIETA

Papà!... Per Déu, papà!...

SENYOR BASSOLS

Noia: al quarto a vestir-te, i en marxa cap a ciutat: no vui que tinguis cotxe a casa!

(S'emporta la noia an el quarto de l'esquerra.)

SENYORA TRESETA

Déu meu, i quina empantano! Quina desgracia, filla meva! Tenir un malalt tant tou a casa, i tenir-lo tota la vida!

(Cau asseguda en un silló, i en aquest moment arriba tota la comitiva de banyistes, molt alegres i armant molta gatzarà. Quatre d'ells s'asseuen a una taula a jugar al tresillo; les mamàs, a la dreta, al costat de la senyora Treseta; les noies, a l'esquerra, vora del piano; en Josepet, al mig, i els demés que no parlen, per les cadires i otomanes; i, sentint aquell soroll, fins surten el cuiner i una cambrera, que's queden al peu dels portics pera escoltar i veure la broma.)

ESCENA IX

LA TRESETA, EN «JAIMITU», EL METGE, EL NOTARI, LA NOTARIA. LA CARMEN, EL DOCTOR, EN JOSEPET, EL PIANISTA, EL SENYOR ROQUER, LA DOLORETES, LA TIETA, EL CUINER, LA CAMBRERA, EL MALALT, EN JOSEP, QUATRE TRESILLISTES I SENYORETES.

EL METGE

Apa, *señores!* Ara, mitja hora de diversió. Un divertiment moderat i seguidet. Els prescric una mitja hora de broma. Els vinaters no són com vostès: ja's porten la broma; però'ls aiguaders necessiten que l'expansió sigui obligada.

(Se van asseient tots, enraonant ells amb ells.)

EL NOTARI

(enraonant amb el Doctor, a primer terme)

Doncs, sí, senyor Doctor: jo'm creia això més abundant de malalts. A ser-li franc, fins me creia fer-hi algun testamentet.

EL DOCTOR

Jo, dels meus clients, no n'envio cap de malalt: me'ls guardo per mi. Als establiments hi envio la gent de salut que vol casar-se i divertir-se.

LA NOTARIA
(asseguda al costat de la Treseta)

I el seu senyor ja va per bé?

SENYORA TRESETA

Ell sí que fa com la caixa de Mahoma: no va per bé ni per mal.

LA NOTARIA

Ja és prou pena! Com que'l de casa és notari, entén?, jo ja sé lo que fan aquests malalts entretinguts: quan fan testament és quan comencen a viure.

SENYORA TRESETA

Ai, senyor! El meu, que ja n'ha fet dugues dotzenes!

LA NOTARIA

Doncs, ja té marit per estona.

JOSEPET *(dret al mig de la reunió)*

Molt bé. S'obre la reunió. Podem jugar a l'atrevit i arriscat jòc de prendes. Volen jugar-hi?

LA TIETA

No encara.

TOTS

No, no!

JOSEPET

Podem jugar al *barco cargado de*... Es molt divertit, no perjudica, i no hi ha por de pendre mal ningú.

LA TIETA

Tampoc.

JOSEPET

Doncs, recitar poesies tristes.

LA TIETA

Ai, sí! Que la Carmen reciti aquelles tant tristes d'en August Coca i Poncem.

EL METGE

De cap manera! Ho prohibeixo an els banyistes!

JOSEPET

Doncs, musica fina. Que la senyoreta Doloretes canti la mort de la Mimí.

TOTS

Sí, sí, que canti!

(En Josepet va a oferir-li'l braç.)

EL DOCTOR *(an el Metge)*

I, què tal? Curen aquest any les aigües?

EL METGE

Aixís, aixís, estimat *cólega.*

EL NOTARI

Que no són iguals que sempre?

EL DOCTOR

Les aigües, sí; però un any curen les d'un establiment, i l'altre any les de l'altre. El cambi dels francs les fa tornar més o menos sodiques o més o menos sulfuroses.

DOLORETES *(an el piano)*

No sé si podré cantar avui: tinc una tos molt seca.

JOSEPET

Millor, dòna! La mort serà més Mimí.

LA TIETA *(a la Carmen)*

Que m'agrada *La Bohême!* Jo la sentiria quatre hores al dematí i quatre a la tarda.

JOSEPET

Les vuit hores de treball.

LA CARMEN

A mi'l papà me la té privada.

LA TIETA

Deu ser vagnerista.

LA CARMEN

No, senyora: és mestre d'obres.
(Mentres el pianista preludia se sent un gran terrabastall a la galeria.)

TOTS

Què és aquest soroll? Què és això?

SENYORA TRESETA

No'n facin cas: és el malalt, que se li ha volcat el silló.

LA NOTARIA

I ara! Tant terrabastall per volcar? Aquí tots ho estem de malalts, però ho estem am cordura.

(Mentres la senyora Treseta va a veure què ha sigut, surt el malalt am cara satisfeta, amb en Josep espolsant-lo.)

EL MALALT

No ha sigut res. Ja torno a ser aquí.

SENYORA TRESETA

Per què has vingut?

EL MALALT

Allí a la cuina m'avorria.

JOSEP

I volem veure la funció.
(En Josep porta'l malalt al costat de la taula dels tresillistes. La senyora Treseta, malhumorada, s'entorna a seure al costat de la Notaria.)

JOSEPET

Apa, Doloretes: deixem les caigudes i canti.

DOLORETES

(Canta un troç de la mort de la Mimí de «La Bohême». Mentres canta diu el cuiner:)

EL CUINER

Bravo!

LA CAMBRERA

No siguis llarc de dits!

DOLORETES

(Continua cantant)

EL CUINER *(a la cambrera)*

Ai, Mimí!...

LA CAMBRERA

Si'm pessigues, crido!

EL MALALT

(a poc de cantar la Doloretes)

Noia! Vine aquí, noia! Escolta desseguida.

DOLORETES *(anant-hi corrent)*

Què hi ha, papà? Què té?

EL MALALT

Que'm donguis la clau del bromuro, que en Josep no sap aont és, i tinc por de la dispepsia.

SENYORA TRESETA

Però, Neron, si encara't farà més mal!

EL MALALT

Doncs, camamilla. Que'm portin molta camamilla am melindros. Am forces melindros!
(En Josep avisa en veu baixa a la cambrera pera que porti la camamilla.)

JOSEPET

Vaja, tornem-hi, que no ha estat res.

EL MALALT
(mirant les cartes dels jugadors)

Per què no tirava aquella sota?

UN JUGADOR

Faci'l favor de no bescantar-me'l jòc.

EL MALALT

Es que, tenint els tres reis, tenia d'arrastrar amb el basto.

UN JUGADOR

Vagi, vostè i l'automobil: si no, sóc jo qui l'arrastro i el tiro a l'aigua escaldada!

EL MALALT *(molt natural)*

Josep: porta-m a la vora del piano.
(En Josep li porta, atropellant-ho tot i trepitjant els vestits de les senyores.)

JOSEPET

Ara, vostè, senyor Roquer, *La simarra!* Aquella *simarra.*

TOTS

Sí! *La simarra! La simarra!*

SENYOR ROQUER

Senyor Metge: vol dir que no'm pot ser mal el cantar?

SENYOR METGE

Si no n'abusa, no, senyor. El cantar és una bona gimnastica.

SENYOR ROQUER

Es que tinc d'anar molt en compte am la veu. Fa trenta anys que vaig prenent tota mena d'aigües. i encara no'm surt amb el to que jo voldria.

LA TIETA

La *simarra*, ja no és cançada, senyor Roquer.

JOSEPET

Canti-la am veu de soprano.

SENYOR ROQUER

La provaré; però, si'm rellisca alguna nota, dispensin-me, cavallers.

(Canta, acompanyat del piano pel pianista, «Vecchia simarra, senti», tenint el sobretodo al braç fent de «simarra».)

EL MALALT

Josep! No siguis encantat! Pren el *sobretodo* an el senyor i penja-l.

(En Josep va pera pendre'l sobretodo. El senyor Roquer no'l vol deixar anar, sense deixar de cantar, i en Josep estira pera pendre-li.)

JOSEP

Deixi-me'l, home! Ja'l penjaré. No faci compliments, i canti.

SENYOR ROQUER

Mai non curvasti il logoro dorso,
ai ricchi ed ai potenti...

(En Josep continua estirant; el senyor Roquer, desesperat, para de cantar i diu an en Josep:)

No veus que és de l'aria, animal de cotxe?

JOSEP *(an el malalt)*

Que'n sent, vostè, d'aire?

EL MALALT

Sí que'm sembla que'n sento. Tanca, Josep; tanca totes les finestres i totes les persianes.

(En Josep i el cuiner van pera tancar-ho tot. Gran escandol.)

SENYOR ROQUER

Señores: amb aquest corcó no's pot fer res!

EL NOTARI

No tanquin, que'ns morirem de calor!

EL MALALT

Tanca, Josep. Tanca, Josep.

JOSEPET

Aquí fa una calor termal!

DOLORETES *(sofocada)*

Papà, papà, per Déu!...

SENYORA TRESETA
(cridant sense parar, mentres els altres s'han queixat)

Josep, Josep: porta'l malalt! Porta'l malalt desseguida! Això no és un home: això és un mal gra! Això són les catorze plagues *del Gipte!*
(En Josep va tancant.)

TOTS

Que no tanquin!

SENYOR ROQUER

Que no tanquin, i que s'emportin aquesta *pejiguera!*

EL MALALT

Tanca, Josep. Tanca, Josep.

EL METGE

Que tant tancar! Estiguin tranquils. Pendrem

providencies. Poden divertir-se un quart més!

(El metge no obre tot.)

JOSEPET

Nada, nada. Señores y señoritas: ja que no podem cantar, juguem al *barco cargado de...*

TOTS

Sí, sí: *al barco!*

JOSEPET

Facin rotllo. La lletra és la *ene...*

NOTARIA *(mentres van fent rotllo)*

Ai, filla! Tots són iguals, els homes.

SENYORA TRESETA

Tots són iguals; però encara n'hi ha de pitjors. El meu és un *calaverón,* un *Luis Mejia.*

(Tots fan rotllo, de manera que'l Malalt, sense moure-s del lloc, també quedi formant part de la rodona. En Josepet tira'l mocador a la Carmen, dient:)

JOSEPET

Un *barco cargado de...*

CARMEN

Naranjas.

JOSEPET

Té de ser en català.

CARMEN

Taronges.

TOTS

Penyora! Que pagui penyora!

JOSEPET

Que'l Malalt les guardi, les penyores. Que serveixi pera alguna cosa.

CARMEN

(tirant el mocador an en Josepet)

Un *barco cargado de...*

JOSEPET

De ninfas.

LA CAMBRERA *(entrant)*

La camamilla.

(S'atura'l jòc de prendes. El Malalt va pera pendre la camamilla i la tira al damunt de la senyora que té al costat, que és la notaria. Veient que s'ha vessat, arreplega'ls melindros, se'ls parteixen amb en Josep i se'ls van menjant.)

LA NOTARIA

Això ja és insoportable!

JOSEPET

(tirant am furia'l mocador an el Malalt)

Tingui, senyor *lata!* Un *barco cargado de...*

EL MALALT

Medecines.

TOTS

Es *ene,* és *ene!* Que pagui penyora!

EL MALALT

Ja pagaré, pobret de mi! *(Buscant per sota'ls coixins.)* Aquí la tenen: una botella d'acid fenic.

CARMEN

Quin asco!

TOTS

Traieu an aquest home!

SENYORA TRESETA

Josep, Josep! Treu-lo, treu-lo desseguida!

JOSEP

Ja va!

(Tot-hom calla, creient que'l treuen.)

EL MALALT

Josep, Josep! Frega-m les cames! Me veig

venir el reuma i la gota. Ja'l tinc a ran de pell. *(En Josep frega.)* Ara'ls braços. Ara les costelles, l'esquena; sobre tot l'esquena. Aquí, vora la palanca.

JOSEPET

Anem-nos-en, senyors. Deixem-lo estar, que'l gratin. Això no's pot aguantar! Anem a jugar a prendes al bosc, o a la piscina, o a qualsevol banda.

TOTS

Anem-nos-en! Deixem-lo sol i que reventi!

EL METGE

Calma, senyors; calma, sobre tot! Les aigües són molt fortes i no'ls convenen disgustos. Ja hi posaré *coto* an aquest escandol terapeutic. O'l curaré de *repenta,* o'l trauré també de *repenta.*

(Els banyistes se'n van, amb el Metge darrera, quedant el Malalt al mig de la sala, amb aquella calma de sempre.)

ESCENA X

EL MALALT, EN JOSEP, LA SENYORA TRESETA, EN «JAIMITU» I LA DOLORETES

(Pausa)

SENYORA TRESETA
(passejant-se, tota sofocada)

Vaja: això no's pot aguantar més!

EL MALALT

Què n'he de fer d'aquestes penyores?

SENYORA TRESETA

Que se les endugui'l dimoni! Però, escolta, malaventurat: que t'ho tinc de dir, a l'ultim, que fas nosa? Que no ho coneixes am la mirada? Que és just que, am tants de merits adquirits al peu del llit, facis gruar tant la viudetat a la teva pobra esposa? Que'ns has d'enterrar a tots, am la teva flema i *pachorra*? Que no't toca anar-

te'n? Que esperes tanda? Que esperes estar bo pera deixar-nos? Que no havem tingut prou prudencia i templança? Que no has abusat de nosaltres perquè som docils i debils?

DOLORETES

Mamà!...

SENYORA TRESETA

No sé lo que'm dic! Estic irritada!

EL MALALT

Josep: té, guarda les penyores.

SENYORA TRESETA

No són tots dos males penyores!

EL MALALT

No t'incomodis, Treseta, que podries caure malalta i seriem dos a patir. Què hi puc fer jo, si no'm moro? Morir-me *a les males*? Que no ho veus que a les bones no hi valen les medecines?

SENYORA TRESETA

Perquè t'havem cuidat massa. Ja saps que mai t'havem planyut cap gasto.

EL MALALT

Jo he pagat sempre.

SENYORA TRESETA

No faltava més! Prou que ho sé que no abandones la clau, ni a les crisis. Però encara que no t'haguem cuidat de franc, qui t'hauria cuidat tant i am tanta taleia?

EL MALALT

I jo, ¿que no he tingut... perseverancia?

JAIMITU

No s'enfadi, papà.

EL MALALT

Si no m'enfado. Deixa-m dir lo que tinc a din-

tre. Quin cronic... diga-m'ho, dòna fidel!... quin cronic hauria tingut tanta paciencia? Tingues memoria, Treseta! Un dia, quan no tenia an en Josep, distretes am la bugada, vareu deixar-me descuidat am tots els coixins a sobre, esbufegant i esvalotant com un cadell perdiguer, i jo no vaig dir ni una paraula; molts cops m'haveu tret a soleiar en el terradet, i allí he passat hores i hores prenent banys de sol si feia sol, i de pluja si plovia, sense dir: «Veniu-me a treure, que'm mullo la bata»; un dia va pedregar, i vaig rebre tota la pedra; un altre'm vareu deixar al bany, i vaig estar en remull tres hores lo mateix que un peix malalt.

SENYORA TRESETA

Ben bé que va sossegar-te, aquell bany!

EL MALALT

Tant va sossegar-me que vaig quedar tou per dos mesos, i jo res, mai res, sempre paciencia, sempre cara serena, sense dir ni una vegada aquest mal és meu, ben meu, i qui gemega ja ha rebut, i qui té malalties que's corqui, sense un consol de familia.

DOLORETES

No s'alteri, papà!

EL MALALT

Si no m'altero. Això és un desfogament!

SENYORA TRESETA

Jo no't nego que pateixis; però, ja que parles de familia, has de confessar que has sigut el *ludibrio* voluntari de tota la nostra familia. Per tu, el noi no's casa; per tu, la noia no la podem colocar; per tu no's pot tocar el piano am tota aquella expansió que necessita l'instrument; per tu s'ha de cantar a mitja veu, privant-se del desenrotllo, el *Vals de las olas,* i fins l'*Estrella confidente;* i els dimecres, que rebem, t'havem d'amagar a l'alcoba, o al rebost, o a la cuina, o allí aon no pugui sentir-se'l teu gemec resignat de gemegamenta cronica.

DOLORETES

Mamà!... Prou!

EL MALALT

Ja ho sé que destorbo. Tu, Josep, bon Josep, me conduiras a la tomba, amb el cotxe. Ja ho veig que faig nosa en aquest món. He viscut massa, Josep. I encara lo que viuré! Josep meu! Però jo no ho he fet expressament. No m'hi miro pera tenir una vida tant llarga. Si sóc vividor, què puc fer-hi? Jo sóc molt covard pera viure, però encara'n sóc més pera matar-me. Han passat dugues hores, Josep. Me sembla que m'he incomodat, i em toca la xecolata.

ESCENA XI

ELS MATEIXOS, EL SENYOR BASSOLS, LA JULIETA I LA TIETA

SENYOR BASSOLS

(sortint amb una maleta a la mà)

Cap a Barcelona.

SENYORA TRESETA

Sense despedir-se?

SENYOR BASSOLS

Sí, senyora. Me despedeixo. Ni som deutors ni acreedors. Venia pera formar una comandita, i no'ns havem pogut entendre.

SENYORA TRESETA

Encara's podria arreglar.

SENYOR BASSOLS

No pas tenint el soci capitalista vivint am la meva familia.

SENYORA TRESETA

Què vol dir?

SENYOR BASSOLS

Que no vui que la noia tingui cotxe al pis. Si l'interfecte malalt s'hi avé, concedit, i firmo.

SENYORA TRESETA *(an el Malalt)*

I tu, què dius?

EL MALALT *(distret)*

Josep! Frega-m l'espatlla.

SENYORA TRESETA

Respon, d'una vegada, *florero!*

EL MALALT

Responc que, ja que he d'acabar per morir-me, que'm lloguin el pis de sobre, i hi viuré amb en Josep.

SENYOR BASSOLS

No pot ser, el de sobre: amb aquest omnibus no'ls deixaria dormir.

EL MALALT

Doncs, el de sota.

JULIETA

Sí, papà!

SENYORA TRESETA

Vaja, senyor Bassols: ja veu que cedeix.

JAIMITU

No li pot negar.

EL MALALT

Si m'ho nega recauré. Oi, Josep, que recauré?

JOSEP

Recaurem.

SENYOR BASSOLS

Conforme. Però no pujarà mai a casa dels nois.

EL MALALT

No més que'ls diumenges.

SENYOR BASSOLS

Fet.

EL MALALT

I els dijous a la tarda, a fer una mica de broma.

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, EL METGE, EL DOCTOR I LA DOLORETES

EL METGE

Venia, senyors, pera dir-los que havem acordat no tenir més malalts a l'establiment.

SENYORA TRESETA

No's molesti, senyor Metge. Ara mateix ens en anem; però abans d'anar-nos-en, ja que són dos metges reunits, m'haurien de fer el favor de tenir consulteta.

EL DOCTOR

Ja l'hem tinguda i havem resolt...

EL MALALT

(fent un bot de content que quasi s'aixeca del silló)

Desahuciar-me! Josep, vint vegades!

JOSEP

El més antic de l'Europa!

EL DOCTOR

Després...

SENYORA TRESETA

Ja pot parlar clar.

EL MALALT

Ens ho diem tot. Som molt francs.

JOSEP

Ja hi estem fets i no'ns afectem.

EL DOCTOR

Després... que tenen cronic per anys; que

prengui precaucions, doncs, la familia pera resistir els sofriments que'l malalt els donarà, i que no procurin pas curar-lo, perquè és picar en malalt fred. Quan un d'aquests *veteranos* (am perdó) s'empenya en fer-nos quedar malament, no hi poden ni la familia, ni nosaltres, ni totes les medecines, per ignoscentes que siguin.

SENYORA TRESETA

Ja ho sents lo que't diuen.

EL MALALT

Si visc tant, ho dec a la meva gran paciencia.

JOSEP

I a la nostra.

SENYORA TRESETA

A la meva.

EL MALALT

A la de tots. El dia que'n Josep i tu us moriu no viuré gaire feliç. Us anyoraré molts anys,

perquè jo, pobre de mí!... ai la cama!... sóc un malalt molt de bé.

SENYORA TRESETA

Tots ne som de bé, i per això no som egoistes, que, a no ser-ne, quan vas haver fet el testament ja t'hauriem... donat pressa i tots viuriem feliços.

EL MALALT

Ja hi vivim, Treseta meva! Veniu-me tots als meus braços, angelets! *(Tots volten al Malalt formant agrupament.)* Qui més feliç que nosaltres, el consol de la familia! Veritat que ho sou el consol? Veritat que m'estimeu? *(Tots senyalen que sí am resignació.)* Gracies. Aquest crit sortit del cor me dóna més ales pera viure i pera mai més abandonar-vos.

(Al sentir això li deixen anar les mans am familiar avinença, menos en Josep, que li pren totes dugues i se'l mira com cosa propria.)

TELÓ

OBRES DE L'AUTOR

Una excursió al Taga (agotada).
Desde el molino, il·lustracions de R. CASAS (agotada).
L'home de l'orga, monoleg.
Andalusia vista per un catalá, conferencia (agotada).
Discurs llegit en els Jocs Florals de Granollers (agotada).
Anant pel món (agotada).
Impresiones de arte, il·lustracions de ZULOAGA, MAS I FONDEVILA, OLLER i RUSIÑOL (agotada).
Oracions, il·lustracions de MIQUEL UTRILLO, música d'ENRIC MORERA.
Els caminants de la terra, poema en prosa (agotada).
Fulls de la vida, il·lustracions de R. PICHOT.
L'alegria que passa (agotada).
El jardí abandonat, quadro poematic en un acte, musica de JOAN GAY.
TEATRE: **L'alegria que passa, El jardí abandonat i Cigales i Formigues**, música d'ENRIC MORERA i de JOAN GAY.
¡Llibertat!, comedia en tres actes.
Mis hierros viejos, conferencia.
Els Jocs Florals de Canprosa, comedia en un acte.
El Poble Gris.
El Malalt Cronic, comedia en un acte.
El jardín abandonado, quadro poematic en un acte traduit al castellà per MIQUEL SARMIENTO.

A PUNT DE SORTIR

El Prestidigitador, monoleg.

TIPOGRAFIA «L'AVENÇ»
Ronda de l'Universitat, 20. — BARCELONA

LIBRARY

RARE BOOK
COLLECTION

THE UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
AT
CHAPEL HILL
PQ6217
.T443
v.255
no.2